

1. Enteriőrészlet Vattay Elemér budapesti lakásáról, 2000-es évek eleje
Fotó: Vattay Kinga

A Vattay-

g y ű j t e m é n y

Vattay Elemér fotográfus 1931. március 26-án született Szolnokon. Gyűjtőszenvetéjét édesapjától örökölte, aki a szolnoki művésztelep mecénása volt. A Tiszavidéki Hitelintézet igazgatójaként segítette a pénzügyileg megszorult művészeknek, akik képekkel viszonyozták segítségét. Vattay 11 éves korától a budapesti Szent Imre Ciszterci Gimnáziumban tanult, ahol megismerkedett, és egy egész életre szóló barátságot kötött Latinovits Zoltánnal, Abody Bélával és Vajda Miklóssal. Fényképezni Sevcsik Jenőtől tanult a Szépművészeti Líceumban. 1951-ben a Színház- és Filmművészeti Főiskola filmrendező szakára nyert felvételt, évfolyamtársa lett Huszárik Zoltánnak, Galgóczy Erzsébetnek, Rényi Tamásnak, Palásthy Györgynek, Mátray Mihálynak és Bán Róbertnek. Az első félév végén eltanácsolták, mert nem írta alá a Mindszenty József bíborost elítélő körlevelet. Fizikai munkát vállalt, majd a Csepel Vas- és Fémművek műszaki ellenőre lett, ahol elektronmikroszkópos felvételeket készített. 1956-ot követően politikai nézeti miatt házkutatásokkal zaklatták, az Andrássy út 60-ban többször is kihallgatták. Lukács György közvetlen közbenjárására volt szükség – róla ugyancsak készített fotókat –, hogy a hivatalos szervek felhagyjanak a megfigyelésével. Vattay „kollektívja” nem következetes műgyűjtés eredménye, soha nem vásárolt képeket. Gyűjteményének darabjai barátságok emlékei, melyeket leggyakrabban portré-, enteriőr-, illetve műtárgyfotózásért kapott ajándékba. A felvételeket rajzzal, festménnyel, plakettel vagy verssel, kéziratokkal viszonyozták a vele kapcsolatba került művészek. Tulajdonképpen embereket gyűjtött – maga köré; értelmiségieket, írókat, gondolkodókat, zenészeket és nem

utolsósorban képzőművészeket. Így került birtokába többek között Anna Margit, Bálint Endre, Bolmányi Ferenc, Csernus Tibor, Csiky Tibor, Fajó János, Ferenczy Béni, Gadányi Jenő, Gyarmathy Tihamér, Huszárik Zoltán, Illés Árpád, Kondor Béla, Kassák Lajos, Keserü Ilona, Lakner László, Ország Lili, Szabó Ákos, Tót Endre, Váli Dezső több műve. *„Jó őket látni; ezért vannak mind a falon – nyilatkozta. – Nem lehet megfogni egy embert egy kiállítással, csak beszélgetéssel, együttéléssel.”* A művek mellett, a gyűjteményében szereplő művészek többségével baráti kapcsolatot alakított ki, sok esetben közvetlen inspirációt nyújtott, vagy alkotótársává vált. Életének legfontosabb mozgatórugója a barátság megélése volt. Ezt egyszer így fogalmazta meg: *„Senkinek nem volt még tizenkét olyan tiszta lelkű, nemes barátja, mint Júdásnak, és mégis áruló volt. Azok között, akik a lakásomban látható munkákat készítették, nincs áruló.”*

Bár ezt ő maga soha nem ismerte el, Vattay érdeklődése és szerepvállalása mellőzött helyzetéből adódhatott. Vállalva az egyetemi kizárással járó kirekesztettséget, magánéletét „áldozta” fel, hogy kapcsolatokat és barátságokat építsen ki a korszak értelmiségi szereplőivel. Huszárikon és Latinovitson keresztül olyan barátokra tett szert, mint Jelenits István, Juhász Ferenc, Nagy László, Pilinszky János és Weöres Sándor, általuk ismerkedett meg Bálint Endrével, Ferenczy Bénivel, Kassák Lajossal és Kondor Bélával. Barátságai nem pusztán a művészet tereumát érintették, hanem az idők során bensőséges, lelki kapcsolatokká érlelődtek. A társaságból a legmélyebb barátság Pilinszky Jánoshoz fűzte, aki nemegyszer éjjel kereste meg egy-egy újonnan elkészült versével.

Vattayt Kondor Béla nevezte el „hites” fotográfusnak, mivel barátja „inkább iparosnak”, s nem fotóművésznek tartotta magát. Főként portrékat és tájrészleteket rögzített, de az 1956-os forradalom alatt is készített fotósorozatokat Budapesten. Fotográfiai Gergely Ágnest, Kassákot, Pilinszkyt, Toldalagi Pált és Weörest is versíráásra ösztönözték. Vattay szállított fotókat egészségi állapotának megromlását követően Bálint Endrének, aki akkor már kizárólag fotókollázsokat készített. Többször jártak közös motívumgyűjtésen, Szentendrén, Aquincumban és Óbudán. Műtárgy- és kiállítási enteriőrfotókat készített többek között Bálint Endre, Csiky Tibor, Ferenczy Béni, Fajó János, Gedő Ilka, Gadányi Jenő, Gyarmathy Tihamér, Illés Árpád, Járitz Józsa, Jánossy Ferenc, Jakovits József, Korniss Dezső, Kassák Lajos, Kondor Béla, Keserü Ilona, Ország Lili, Szabó Ákos, Váli Dezső számára. Bálint Endréről, Czöbel Béláról, Deák Bill Gyuláról, Déry Tiborról, Dutka Ákosról, Juhász Ferencről, Kassák Lajosról, Kepes Györgyről, Kurtág Györgyről, Latinovits Zoltánról, Lukács Györgyről, Reményik Zsigmondról, Rónay Györgyről és Ruttkai Éváról készült portréi ikonikus darabokká váltak.

Fotózások alkalmával gyakori volt, hogy Vattay hangfelvételeket is készített. Nem konkrét interjúkat rögzített. „Riportalanysai” meg nem jelent írásokat, verseket vagy üzeneteket olvastak fel, illetve olyan közéleti eseményekről beszéltek, amelyek éppen foglalkoztatták őket. A magnó számukra is újdonság volt. Az önkifejezés egy sajátos formáját látták benne.

A Vattay-gyűjtemény darabjai a 11, 12, 78, 110, 111, 112, 124, 173, 180, 189 tételszámok alatt szerepelnek a katalógusban.

KASZÁS GÁBOR

11
tétel

FAJÓ JÁNOS (1937-2018)

Konstruktivista tér (A kör elmetszése), 1967

Olaj, vászon, 35x35 cm
Jelezve jobbra lent: Fajó J.
Jelezve hátoldalon: 15. Fajó J. A kör elmetszése. 35x35 1967

Kezdő ár: 950 000 Ft / 2 969 EUR
Becsérték: 2 000 000 – 3 000 000 Ft
Estimated value: 6 250 – 9 375 EUR

PROVENIENCIA:

■ korábban Vattay Elemér gyűjteményében

KIÁLLÍTVA:

■ Vattay Elemér / Fotók / Képzőművészeti gyűjtemény.
Kassák Múzeum, Budapest, 1993.
katalógus: képzőművészet gyűjtemény/6. 22.

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA:

■ Fajó János kiállítása. Fényes Adolf Terem, Budapest,
1968. február–március, katalógus: 15.

12
tétel

KASSÁK LAJOS (1887-1967)

'EHE', 1965

Kollázs, karton, 61x43 cm
Jelezve jobbra lent: Kassák

Kezdő ár: 1 600 000 Ft / 5 000 EUR
Becsérték: 2 000 000 – 3 000 000 Ft
Estimated value: 6 250 – 9 375 EUR

PROVENIENCIA:

■ korábban Vattay Elemér gyűjteményében

KIÁLLÍTVA:

■ Kassák Lajos kollázsainak kiállítása.
Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest,
1970. július, katalógus: 70.